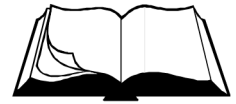

מִיָּהּ הַיּוֹם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 414 שאלות המצוות בימי הקרוונה (טז), ושאלות המצוות חשון תשפ"א

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

תשובה: ברכת חתנים א"א לומר אלא כשיש עשרה גדולים ובני חורין, וחתן מן המניין (שו"ע אה"ע סי' ס"ב סעיף ד'), ואם אין שם מנין בעיר החתן והכלה צריכים לנסוע למקום שיש שם מנין, ולהיכנס שם לחופה (ט"ז ס"ק ג'), (ואם א"א לעשות אלא בטרחה גדולה יש לעשות שאלת חכם איך לנהוג, ע"י "בית שמואל" שם ס"ק ד'), ולכן אם נמצאים בבידוד יש לדחות את החופה לזמן שיהיה להם מנין. אבל ברית מילה ופדיון הן, מעיקר הדין אפשר לעשות את המצוה ולברך עליה אפילו ביחיד, ומשום כבוד ופרסום המצוה לכתחילה יש לעשות בעשרה (ע"י שו"ע יו"ד סי' רס"ה סעיף ו'), ולכן בנד"ד שנמצא בבידוד ולא שייך לעשות אלא ביחידות, יכול לעשות ברית מילה או פדיון הן בלי מנין (שו"ע יו"ד סי' רס"ה סעיף ו').

סעודת שבע ברכות בימי הקרוונה

◀ **שאלה:** בגלל המצב עושים סעודות שבע ברכות באופן מצומצם, ואין פנים חדשות, מה מברכים?
תשובה:

- א. אם אין בסעודה עשרה איש וכן אפילו אם יש עשרה ואין בהם פנים חדשות (בסעודה צריכים פנים חדשות), אין מברכים שבע ברכות, אך מברכים "אשר ברא" (שו"ע אה"ע סי' ס"ב סעיף ד' וז').
- ב. אין מברכים ברכת "אשר ברא" אלא אי"כ שיתפו בה לפחות שלושה אנשים זכרים גדולים, והחתן יכול להיות מכללם (ספר "שובע שמחות" פרק ג' סעיף ב', ספר "אפריון לשלמה" פרק ט' סעיף ט').
- ג. אין מברכים ברכת "אשר ברא" אלא אי"כ היתה סעודת פת, ולפחות שנים מהם אכלו פת, והשלישי אף אם אכל מיני מזונות שעל ידיהם הוא מצטרף לזימון.
- ד. ובתנאי שלפחות אחד ממשתתפי הסעודה על ידי אכילת פת לא יהיה מבני הבית אלא אורח שאינו רגיל תדיר לסעוד שם, ובא כעת לסעוד לכבוד שמחת חתן וכלה, ודי אם בא באמצע הסעודה, ואם עזב את המקום לפני הברכה אף לאחר ברכת המזון אין מברכים (כמבואר ברמ"א סי' ס"ב ס"ז, "אפריון לשלמה" שם).
- ה. בזימון לא יאמר "דוי הסר" אלא "נודה לשמד", כמו בברית מילה ("בית שמואל" סי' ס"ב ס"ק י'), קיצושו"ע סי' קמ"ט סעיף ג', וכן נהג הגר"ש זצ"ל אוערבך זצ"ל כשלא היו פנים חדשות).
- ו. אין חיוב לעשות כל יום סעודת שבע ברכות, בכל זאת טוב הדבר לאפשר לברך שבע ברכות כל יום ומצוה גדולה תיחשב לו זאת לברך ולשבח לשמו יתברך ברכות של חתנים (ע"י שו"ת "חתם סופר" אה"ע סי' קכ"ג, שו"ת "רב פעלים" אה"ע ח"ד סי' ו', ובספר "שובע שמחות" פרק א' סעיף ב').

ציאה מביתו כשמסופק אם ידביק אחרים

◀ **שאלה:** אדם המסופק אם יכול להדביק אחרים בנגיף הקרוונה, האם מספק מותר לו לצאת החוצה?
תשובה: מן מספק אחרים כגון שלול להדביקם עובר על "לא תשים דמים בביתך", כי נצטוונו במצוה זו להסיר כל מכשול העלול להביא אחרים לידי סכנה (רמב"ם הלכות רוצח פרק י"א הלכה ד'), ולכן מי שיש לו ספק, יש כאן ספק דאורייתא לחומרא, ויש להימנע מלצאת החוצה וללכת בין אנשים.

שאלות המצוות

עניית קדושה לפני שחזור על שמו"ע

◀ **שאלה:** שכח "משיב הרוח ומוריד הגשם" (לבני חו"ל שמעכב מכיון שלא הזכירו "מוריד הטל"), ונזכר באמצע שמו"ע ועומד לחזור לראש, והציבור אומר קדושה, האם יענה עמהם קודם שיחזור, ויתחיל מראש התפילה, או שאסור להפסיק ויתחיל מיד להתפלל?
תשובה: לא יפסיק רק ישמע קדושה בהרהור ויתחיל שמו"ע פעם שניה (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

קדושה או "מוריד הגשם"

◀ **שאלה:** אמר "ברוך... מחיה המתים", ונזכר שלא אמר "משיב

לע"י
נשמה טהורה הנערה רחל ע"ה
בת יבדלחטי"א הרב יהודה אריה הלוי דינר
נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ
⊗⊗⊗⊗

קריאת פ' וזאת הברכה בשבת בראשית

◀ **שאלה:** עשרה אנשים ששהו בבידוד ולא שמעו קריאת פ' וזאת הברכה בשמחת תורה, האם יכולים להשלים בשבת בראשית לקרוא גם פרשה זו?

תשובה: מבואר ברמ"א (סי' קל"ה סעיף ב') שאם לא קראו שבת אחת קריאת התורה, בשבת הבאה קוראים אותה פרשה עם הפרשה השייכת לאותה השבת, ע"י שם, וכתב המש"ב (סי' ק"ד) ד"א שאפילו משני ספרים כגון פרשת ויחי ופרשת שמות, אפשר לקרוא שניהם בשבת הבאה, ע"י שם. ולכן ה"ה בנד"ד יש לקרוא פרשת וזאת הברכה ופרשת בראשית ביחד בשבת בראשית (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

אך אין לקרוא שתי פרשיות אלו בעלייה אחת, היות שהן רחוקות זו מזו, ובאמצע עלייה אסור לגלוּל ולקרוא בשני מקומות, ולכן אם יש להם ספר תורה אחד יעלה אחד או שניים בפרשת וזאת הברכה (ויכול למכור עליית חתן תורה), ויגלוּל את ספר התורה לתחילת בראשית, ואם יש להם שני ספרים יוציאו את שניהם (כדי לא לגרום לטרחא דציבורא לחכות בזמן הגלילה), ובראשון קורא וזאת הברכה, חזק וכו', ובשני יקראו בראשית.

שמיעת קריאת התורה דרך טלפון

◀ **שאלה:** מי ששוהה בבידוד, האם יש ענין לשמוע קריאת התורה דרך הטלפון (ויבקש מאחד המתפללים להתקשר אליו בזמן קריאת התורה), או שאין בזה ענין כלל?

תשובה: מי שנמצא סגור בביתו משום בידוד, ואין בידו לשמוע מבית הכנסת או מהחצר הסמוכה לביתו לא חייב לשמוע כיון שזה חיוב על הציבור (ע"י "ביאור הלכה" סו"ס קל"ה ד"ה אין מביאין), אבל טוב להדר ולשמוע קריאת התורה דרך הטלפון (היות שיש פוסקים הסוברים שמעיקר הדין אפשר לצאת בזה, ע"י שו"ע "אגרות משה" אור"ח ח"ב תש ק"ח, ובח"ד תש"י קכ"ו, וב"שו"ת "שבט הלוי" ח"ה תש"י פ"ד, וע"י שו"ת "מנחת שלמה" ח"א סי' ט' שלא מועיל).

אתרוג של חולה קורונה

◀ **שאלה:** האם אפשר לעשות ריבת אתרוגים מאתרוג של מי שהיה חולה בקורונה בימי החג, או אין להשתמש באתרוג זה?

תשובה: אם רוחץ את האתרוג היטב במים ובסבון, אין בזה עוד שום חשש, ויכול להכין ממנו ריבה ולברך ברכת "העץ", ונוהגים לא לברך עליו "שהחינו", כיון שדר באילנו משנה לשנה (משנ"ב סי' רכ"ה ס"ק ט"ז).

שימוש בכלי שאינו טבול

◀ **שאלה:** מי שנמצא בסגר במקום שאין בו מקוה, ויש לו כמה כלים חדשים שעדיין לא טבלו אותם, האם מותר בינתיים להשתמש בהם עד שיהיה אפשר לצאת לטובלם?

תשובה: כלי מתכת או זכוכית שנקנו מעכו"ם חייבים בטבילה ואסור להשתמש בהם ללא טבילה (ואיסור זה מדרבנן, "ביאור הלכה" סי' שכ"ג סעיף ז'), ולכן אף אם אין באפשרותו להטבילם, אסור להשתמש בהם ללא טבילה.

בזמן שהמקוה סגור יכול לתת את הכלי לגוי במתנה ולאחר מכן כשיפתחו שוב את המקוואות יחזור ויקנה את הכלי ממנו ויטבילנו בברכה (שו"ע שם), ואם אין בידו להשיג גוי, יפקירם לפני שלושה וישתמש בהם, ולאחר מכן כשיהיה אפשר יחזור ויזכה בהם, ויטבול אותם (שו"ת "מנחת שלמה" ח"ב סי' ס"ו אות ט"ו).

חופה, ברית ופדיון הבן בבידוד

◀ **שאלה:** מי ששוהה בבידוד ואין לו מנין, האם מותר לעשות חופה, ברית או פדיון הבן, או צריך דוקא בעשרה לעיכובא?

הרוח ומוריד הגשם" (לבני חו"ל שמעבד מכיון שלא הזכירו "מוריד הטל"), ויכול לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם" ולא יצטרך לחזור לראש, אך בדימוך באותו רגע הציבור אומר "קדוש קדוש... האם יענה עמהם ואז יצטרך לחזור לתחילת שמו"ע או שלא יענה?
תשובה: יאמר "משיב הרוח ומוריד הגשם", ולא יגרס לעצמו לחזור לראש התפילה (וכן הורה הגר"ח קניבסקי שליט"א).

סיום הברכה לפני שחזור לראש

שאלה: באמצע שמו"ע בברכת "השיבה שופטנו כבראשונה... ברוך אתה ד'..." ונזכר שאמר "מוריד הגשם" בקיץ (שמחייבו לחזור לתחילת שמו"ע), או לא אמר "מוריד הגשם" בחורף (לבני חו"ל שצריכים לחזור לתחילת שמו"ע), האם יגמור את הברכה "מלך אוהב צדיקה ומשפט" (שהרי לפי ה"חזון איש" מצטרפת ברכה זו למאה ברכות, ואין זו ברכה לבטלה), או שיחזור לתחילת שמו"ע בלי לסיימה?
תשובה: לכתחילה אסור לומר ברכה כזו שלא כדון, אלא יסיים "למדני חוקיך" ויחזור מיד לתחילת שמו"ע (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ברכת כהנים או תפילה בציבור

שאלה: כהן הנמצא במושב זקנים ואינו יכול להתפלל מהר כמו יתר המתפללים במנין, ואם יתפלל עמהם לא יספיק לסיים שמו"ע ולומר ברכת כהנים, האם עדיף להתפלל ביחידות כדי שיוכל לומר ברכת כהנים, או עדיף להתפלל בציבור?
תשובה: עדיף ברכת כהנים שהיא דאורייתא ויתפלל אח"כ לבד ובנחת (הגר"ח קניבסקי שליט"א, וע"ע משנ"ב סי' קכ"ח ס"ק ח').

הכין הפטרת בראשית במקום מחר חודש

שאלה: בחור בר מצוה הכין את קריאת הפטרת של פ' בראשית כדי לקרוא מתוך הקלף, ורק בליל שיש שלפני שבת בראשית נודע לו שהשבוע קוראים את הפטרת מחר חודש, מה יעשו?
תשובה: היות שחתן בר המצוה הכין הפטרת בראשית, יש לקרוא את שתי הפטרות, דהיינו שחתן הבר מצוה יברך ברכת הפטרת, והבעל הקורא הקבוע יקרא את פרשת מחר חודש (בספר שמואל), ואח"כ יקרא חתן הבר מצוה את הפטרת בראשית (בספר ישעיהו), ויברך את ברכות הפטרת שלאחריה (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ויש להוסיף שגם לפי הרמ"א (סי' תכ"ה סעיף ב') שאין קוראים הפטרת משני נביאים, כבה"ג סומכים על שיטת השו"ע שאפשר לקרוא משני נביאים כדי שלא לעצור את חתן הבר מצוה.
וכן היה מעשה בשנת תרצ"ו בקניגסברג שבגרמניה, בחור בר מצוה הכין הפטרת פ' צו (מתוך ספר הפטרות) והתחיל לקרוא, וצעקו שזה ישת הגדול ויש לקרוא פרשת "וערבה לד'..." ואמרו "זצ"ל שהיה רב הקהילה הורה שקודם יגמור לקרוא בפרשת צו והבעל קורא יקרא אח"כ את הפטרת ישת הגדול" (וע"ע ספר "שער אפרים" שער ט' אות י"ט וב"פתחי שערים" שם בשם תשי"ד "דבר משה").

וכעין זה היה פעם מעשה ושאלו את הגרש"ז אויערבך זצ"ל, והורה שיקראו רק את הנביא שהכין חתן הבר מצוה (בלי הפטרת מחר חודש), ובשבת בבוקר הגיע הגרש"ז אויערבך זצ"ל בעצמו להתפלל שם, ואמר שחשש שלא יאמינו שהוא הורה כן, ולכן בא לדאוג שלא יגרמו צער לחתן הבר מצוה.

עשה קידוש לחולה, ורוצה לצאת בזה למפרע

שאלה: הלך לבקר חולה בליל שבת, וביקש ממנו לעשות קידוש עבורו, וכיוון להוציאו בקידוש (כמבואר בשו"ע סי' רע"ג סעיף ד'), שאפשר לעשות קידוש לאחרים מדין ערבות), והיה בדעתו שאח"כ יעשה קידוש בביתו. לאחר שגמור את הקידוש חשב לעצמו שאולי בכל זאת יצא בזה כדי שיוכל לאכול ולטעום משהו, האם מועיל כוונתו?
תשובה: היות שבשעת הקידוש לחולה לא התכוון לצאת בעצמו, לא יכול לצאת בקידוש זה, ולא מועיל במה שחושב לעצמו אח"כ (הגר"ח קניבסקי שליט"א), ומזה יש ללמוד כמו כן לכל דבר שמוציאים אחרים ידי חובתם, כגון תקיעת שופר, מקרא מגילה, וכל דבר שבקדושה, שאם בשעה שאמר עבור אחרים לא התכוון לצאת בעצמו, לא מועיל מה שמכוון אח"כ.

ניצל מתאוונה, מה יקבל על עצמו

שאלה: יהודי ניצל מתאוונה גדולה ושואל, איזה דבר קטן יכול לקבל על עצמו לכל ימי חייו כדי להודות להקב"ה על הצלתו, והוסיף שאם זה דבר גדול זה לא יחזיק מעמד?
תשובה: יש לקבל בלי נדר לעשות כל יום איזה חסד עם אנשים, שיהיה בנדר חסד כנגד חסדו יתברך (ספר "קב ונקי" סי' ע"ג בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל), ופעם שמעת לומר "הודו לד' כי טוב", אם תמיד מודים להקב"ה על החסד שהוא עושה עמנו ממילא "כי לעולם חסדו", הקב"ה ימשיך לעשות עמנו חסד.

פת המושלכת ברחוב

שאלה: ההולכים ברחוב ורואים פרוסת לחם מושלכת, האם חייבים להגביה משום "אין מעבירין על האוכלים"?

תשובה: היות שאנשים לא אוכלים מה שהושלך ברחוב מחשש זיהום ומחלות, אין זה ראוי למאכל אדם ואין זה בכלל "אין מעבירין על האוכלים" (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

איסוף אוכל המונח ליד האשפה

שאלה: בעל חנות ירקות זרק כמה קופסאות של ירקות ליד פחי האשפה שמאחורי חנותו, ורוצה שיקנו רק מהסחורה החדשה, האם מותר לקחת משם את הירקות בחינם ובלי ידיעתו?

תשובה: היות שבעל החנות הניח את הירקות ליד הפחים, והם עומדים להיזרק, מותר לקחת משם.

וכעין זה אוכל המונח על השולחן לאחר החתונה, כל זמן שמונחים על השולחן, עדיין שייכים לבעלים ואי אפשר לקחתם בלי רשותו, אבל לאחר שהושלך לאשפה מותר ליטלם דהוי הפקר (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

מתי מותר לאלמן להתחתן

שאלה: מי שאשתו נפטרה ל"ע בקיץ, מתי מותר לו להתחתן שוב?
תשובה: כתב בשו"ע (יו"ד סי' שצ"ב סעיף ב') מתי אשתו אסור לישא אחרת עד שיעברו עליה ג' רגלים, וראש השנה ויוה"כ אינם נחשבים רגלים לענין זה, ואם לא קיים מצות פריה ורביה, או שיש לו בנים קטנים, או שאין לו מי שישמשנו, מותר לקדש מיד, ע"י שם.
ויש סוברים ששמיני עזרת לענין זה נחשב כרגל בפני עצמו (הגה"ת "דגול מרבבה" שם), ולפ"ז מותר להתחתן לאחר חג הפסח, אולם הרבה חולקים בזה וסוברים שזה נחשב רגל אחד (שו"ת "חתם סופר" תשי"ג בשם חותנו הגר"ע זצ"ל, מובא ב"פתחי תשובה" שם ס"ק א'), וב"קיצור שו"ע" סי' רי"ג סעיף ב') ולפ"ז אין לו להתחתן אלא לאחר חג השבועות שאז עוברים ג' רגלים (וע"ע שו"ת "שבט הלוי" ח"י תשי"ג רכ"ג בענין חיוב להתחתן פעם שנייה).

תשלום על שקית בחנות

שאלה: יש חוק שצריכים לשלם 10 אגורות על כל שקית שלוקחים בחנות. לפעמים הפקיד בקופה אומר שאין צורך לשלם והתשלום עליו, האם אפשר לסמוך על זה או שמא צריך לחוש שלא ישלם, וישאר חוב לבעה"ב?
תשובה: אם הפקיד אומר כן, אפשר לסמוך עליו שכנראה בעה"ב עצמו מסכים לכך.

שאלה: היה בירושלים וחזר לביתו בבני ברק ונזכר שכאשר היה בירושלים ביקשו ממנו בחנות עשר אגורות עבור שקית ושכח לשלם, מה עליו לעשות, האם חייב לחזור לירושלים ולשלם כ-30 דמי נסיעה כדי לשלם את חובו?
תשובה: בודאי נשאר עליו החיוב לשלם, אך לא חייב לנסוע לשם, ויכול לשלוח שליח שישלם בעבורו בהמשך הזמן, או שיתקשר לחנות ומסתבר שבעל החנות ימחל לו על חובו.

קיבל סכך מסבתא

שאלה: הסבא חולה אלצהיימר, והסבתא היא האפוטרופוס על נכסיו, האם יכולה לתת 'סכך לנצח' לאחד מהנכדים?
תשובה: בדרך כלל אסור לאפוטרופוס לתת סתם מתנות בלי רשות הבעלים, אבל בסכך שבין כך לא מתקיים לעולם, ומסתבר שהסבא גם היה נותן אותו לנכד, ואין זה נחשב למתנה גדולה, יכולה לתת את הסכך לנכד.

ירש קבר מסב סבו

שאלה: אחד מבני הנינים גילה שיש שני קברים בהר הזיתים שנקנו ע"י סב סבו לפני מאה ועשר שנים (ולא נקברו שם עקב המצב הקשה שהיה בזמנו עם הערבים). כיום הקברים שונים שש מאות אלף ₪. היות והם קרובים מאוד לאחד הצדיקים מאותו דור, ויש עשרה יורשים בני נינים לאותו סבא (מן התורה רק בני בני יורשים ולא בנות כשיש בנים), מוצא הקבר מבקש משאר בני הנינים לוותר על חלקם בירושה, האם מותר להם לדרוש כסף תמורת הויתור על מרות שהם לא שילמו כלום על הקבר?
תשובה: בודאי מותר לתבוע כסף תמורת חלקם בקבר, היות שיש להם דין ירושה הרי זה שלהם, ויתבע כל אחד לפי חלקו בירושה.

הקב"ה חי וקיים

שאלה: כל בוקר אומרים "מודה אני לפניך מלך חי וקיים", מה הכוונה בכפילות זו "חי וקיים"?
תשובה: מצאנו בכמה מקומות לשון זו, בתפילת מעריב "קל חי וקיים תמיד ימלוך עלינו", וכן "עזרת אבותינו" "ברכות והודאות למלך קל חי וקיים", והביאור הוא כמו שאומרים ב"ברוך שאמר", "ברוך חי לעד וקיים לנצח", הכוונה שהקב"ה הוא לעולם בלי הפסק בין בעולם הזה ובין בעולם הבא (ע"י בגמ' ברכות ל"ג, ובסידור "אוצר התפילות" בתפילת "ברוך שאמר").